

Dr. Öğretim Üyesi Senem DEĞER

İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZİN ÇEŞİTLİ BOYUTLARI

I. PSİKOLOJİK TACİZ KAVRAMI VE TERMİNOLOJİ SORUNU	6
A. Psikolojik Taciz Kavramı	6
B. Terminoloji Sorunu	12
II. PSİKOLOJİK TACİZ OLUŞTURAN DAVRANIŞLARIN ÖZELLİKLERİ	15
A. Tacizkâr ve Eziyet Edici Davranışlar Olması	15
B. Belirli Bir Zaman Diliminde Tekrarlanan Davranışlar Olması.....	17
C. Sistematik Davranışlar Olması	20
D. Mağdur Tarafından Düşmanca Davranış Olarak Algılanmasının Gerekmemesi	22
III. PSİKOLOJİK TACİZ DAVRANIŞLARINA SOMUT ÖRNEKLER.....	23
IV. PSİKOLOJİK TACİZ SEBEPLERİ.....	26
A. Genel Olarak	26
B. Kişisel Faktörler.....	27
C. Çalışma İşyerindeki Psiko-Sosyal Ortamı.....	28
D. Düzensiz Çalışma Yönetimi	30
V. PSİKOLOJİK TACİZ SÜRECİNE KATILANLAR.....	31
A. Psikolojik Taciz Uygulayanlar (Failler)	32
B. Psikolojik Tacize Maruz Kalanlar (Mağdurlar).....	33
1. Psikolojik Taciz Mağduru ve Cinsiyet İlişkisi.....	35

2. Psikolojik Taciz Davranışları ile Mağdurun Yaşı ve Kıdemi Arasındaki İlişki	36
3. Psikolojik Taciz Davranışları ve Mağdurun Kişilik Yapısı Arasındaki İlişki	37
C. Psikolojik Taciz İzleyicileri.....	39
VI. PSİKOLOJİK TACİZ KAVRAMININ BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	40
A. İşyerinde Cinsel Taciz	41
B. Bullying/Harassment	43
C. Ayrımcılık Yasağı	43
D. Stalking (Tacizkâr Davranışlar).....	44
E. İşyeri Stresi	47
VII. PSİKOLOJİK TACİZ MODELLERİ	48
A. Üç Aşamalı Psikolojik Taciz Modeli (Björkqvist)	49
B. Dört ya da Beş Aşamalı Psikolojik Taciz Modeli (Leymann)	50
C. Süreç Modeli (Schlaugat).....	51
VIII. ARA SONUÇ	52

İKİNCİ BÖLÜM

DİĞER HUKUK SİSTEMLERİNDE VE ULUSLARARASI BELGELERDE PSİKOLOJİK TACİZ

I. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA PSİKOLOJİK TACİZ	55
A. Avrupa Birliği Direktifleri ve Avrupa Parlamentosu Kararı.....	56
1. Avrupa Birliği'nin 89/391/EEC Sayılı Direktifi	56
2. Avrupa Birliği'nin 2000/43/EC Sayılı Direktifi.....	57
3. Avrupa Birliği'nin 2000/78/EC Sayılı Direktifi.....	59
4. Avrupa Birliği'nin 2001/2339 Sayılı Parlamento Kararı	60
B. Avrupa Birliği Raporları.....	62
1. Avrupa Birliği'nin "İşyerinde Şiddet" Başlıklı Raporu.....	62

2. Avrupa Birliği'nin "İşyerinde Şiddetin Önlenmesi" Başlıklı Raporu	63
II. PSİKOLOJİK TACİZ KAVRAMININ AVRUPA ÜLKELERİNDEKİ FARKLI TANIMLAMALARI	64
III. BAZI AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDEKİ KANUNİ DÜZENLEMELER	66
A. Genel Olarak	66
B. Psikolojik Tacizi Genel Hükümlerle Düzenleyen Ülkeler	68
1. Yunanistan	69
2. Almanya	70
C. Psikolojik Tacizi Özel Yasalarla Düzenleyen Ülkeler	73
1. İsveç	73
2. Fransa.....	74
3. Belçika	79
D. Avrupa Birliği Üyesi Olmayan Ülkeler.....	85
1. Norveç.....	85
2. İsviçre.....	88
E. Avrupa Birliğine Aday Ülkeler ile Son Avrupa Birliği Üyesi Hırvatistan Örneği.....	90
IV. ANGLOSAKSON HUKUK SİSTEMİNDE PSİKOLOJİK TACİZ	93
A. Amerika Birleşik Devletleri.....	93
B. Birleşik Krallık	96
V. ULUSLARARASI BELGELERDE PSİKOLOJİK TACİZ	101
A. Uluslararası Çalışma Örgütü.....	103
B. Avrupa Konseyi Belgeleri	105
VI. ARA SONUÇ	107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE PSİKOLOJİK TACİZ VE GETİRİLEN HUKUKÎ KORUMA

I. TÜRK HUKUKUNDA "PSİKOLOJİK TACİZ" KAVRAMI	111

A. Anayasal Düzeyde Psikolojik Taciz Davranışlarına Karşı Mağdurun Korunması.....	111
B. Yasal Düzeyde Psikolojik Taciz Davranışlarına Karşı Mağdurun Korunması.....	114
1. Medenî Hukuk Bakımından Kişilik Haklarının İhlâli Olarak Psikolojik Taciz.....	114
a. Genel Olarak	114
b. Kişi ve Kişilik Kavramı	116
c. İşçinin Psikolojik Taciz Davranışları ile İhlâl Edilen Kişilik Hakları	119
aa. Psikolojik Taciz Mağdurunun Sağlık ve Hayatı Üzerindeki Hakkı	119
bb. Psikolojik Taciz Mağdurunun Özel Hayat Alanı Üzerindeki Hakkı	120
cc. Psikolojik Taciz Mağdurunun Onur ve Saygınlığı.....	125
dd. Psikolojik Taciz Mağdurunun Ekonomik ve Mesleki Değerler Üzerindeki Hakkı	127
2. Borçlar Hukuku ve Borca Aykırılık Bakımından İşyerinde Psikolojik Taciz	127
a. İş Sözleşmesinin İhlâli Bakımından.....	128
b. Dürüstlük Kuralının İhlâli ve Hakkın Kötüye Kullanılması Bakımından Psikolojik Taciz.....	130
aa. Genel Olarak	130
bb. İşverenin Yönetim Hakkının Kötüye Kullanılması....	134
aaa. Genel Olarak İşverenin Yönetim Hakkı.....	134
bbb. Yönetim Hakkının Kapsamı ve Sınırları	136
ccc. Yönetim Hakkının Psikolojik Taciz Davranışları ile İlişkisi	138
cc. İş Görme Borcunun İfasını Kabul Hakkının Kötüye Kullanılması	140
aaa. Genel Olarak İş Görme Borcunun İfası.....	140

	bbb.İşçinin İş Görme Borcunun İfasının Kabul Hakkının Kötüye Kullanılması ile Psikolojik Taciz Davranışları Arasındaki İlişki	140
3.	İş Hukuku ve İş İlişkisinde İşverenin Bazı Borçlarının İhlâli Bakımından Psikolojik Taciz	145
	a. İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Açısından Psikolojik Taciz	145
	aa. Genel Olarak	146
	bb. İşverenin Gözetme Borcunu Psikolojik Taciz Davranışlarıyla İhlâl Etmesinden Doğan Sorumluluğu.....	150
	cc. Geçici İş İlişkisinde İşverenlerin Gözetim Borcu ve Psikolojik Taciz Davranışlarından Sorumlulukları	153
	aaa. İşçiyi Geçici Olarak Devreden İşverenin Psikolojik Taciz Davranışlarından Sorumluluğu	153
	bbb.İşçiyi Geçici Olarak Devralan İşverenin Psikolojik Taciz Davranışlarından Sorumluluğu	156
	b. İşverenin Eşit Davranma Borcu ve Ayrımcılık Yasağı Açısından Psikolojik Taciz.....	159
4.	Usûl Hukuku Bakımından İşyerinde Psikolojik Taciz	164
	a. Psikolojik Taciz Yargılamasında İhtiyatî Tedbir	165
	aa. Genel Olarak İhtiyatî Tedbir Kavramı	165
	bb. Psikolojik Taciz Davranışları Nedeniyle İhtiyatî Tedbir Talebi	168
	b. Psikolojik Taciz Davranışlarının İspatı.....	170
	aa. Genel Olarak	170
	bb. Psikolojik Taciz İddialarının Hukuka Aykırı Delillerle İspatı.....	179
	c. Usûl Hukuku Bakımından Psikolojik Taciz Nedeniyle Yapılan Yargılamalarda Ortaya Çıkabilecek Diğer Sorunlar	182
5.	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Psikolojik Taciz	184
6.	Türk Ceza Kanunu'nda Psikolojik Taciz.....	187

II. TÜRK HUKUKUNDA PSİKOLOJİK TACİZE GETİRİLEN HUKUKÎ KORUMALAR.....	188
A. MEDENÎ HUKUK BAKIMINDAN İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZE GETİRİLEN HUKUKÎ KORUMALAR	188
1. Genel Olarak Kişilik Haklarını Koruyucu Davalar.....	188
2. Psikolojik Taciz Mağdurunun Başvurabileceği Kişilik Hakkını Koruyucu Davaların Ortak Özellikleri.....	189
3. Psikolojik Taciz Mağdurunun Kişilik Hakkını Koruyucu Dava Türleri.....	191
a. Saldırının Önlenmesi Davası	191
b. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası.....	193
c. Saldırıya Son Verilmesi Davası	195
B. BORÇLAR HUKUKU BAKIMINDAN İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZE GETİRİLEN HUKUKÎ KORUMALAR	196
1. Kişilik Haklarına Saldırı Nedeniyle Açılacak Tazminat Davaları	197
a. Maddî Tazminat Davası	198
b. Manevî Tazminat Davası.....	200
aa. Genel olarak.....	200
bb. Manevî Tazminatın Hesaplanmasında Mağdurun Müterafik Kusurunun Etkisi.....	205
cc. Manevî Tazminatın Hesaplanmasında Mağdurun Acı ve Izdırap Hissetme Gücünün Etkisi.....	207
c. Kazancın Geri Verilmesi Davası	212
2. Psikolojik Taciz Davranışlarının Akde Aykırılık Bakımından Sonuçları	213
3. Psikolojik Taciz Davranışlarının Haksız Fiil Bakımından Sonuçları	217
4. Türk Borçlar Kanunu'nun 417. Maddesine ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Göre İşverenin İş Güvenliği	

Önlemi Alma Yükümlülüğüne Aykırı Davranışına Bağlanan Hukukî Sonuçlar	218
C. İŞ HUKUKU BAKIMINDAN İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZE GETİRİLEN HUKUKİ KORUMALAR.....	224
1. İş Kanunu Hükümlerine Göre İş Sözleşmesinin Haklı Nedenle Feshi	224
a. İşveren Tarafından Gerçekleştirilen Psikolojik Taciz Nedeniyle Haklı Nedenle Fesih	226
b. Başka Bir İşçi ya da Üçüncü Kişi Tarafından Gerçekleştirilen Psikolojik Taciz Nedeniyle Haklı Nedenle Fesih	229
c. Psikolojik Taciz İddiasıyla İşçinin Haklı Nedenle Feshinin Haksız Fesih Kabul Edilmesi.....	232
d. İşçi Tarafından Psikolojik Taciz Nedeniyle Gerçekleştirilen Haklı Nedenle Feshin Sonuçları	233
aa. Kıdem Tazminatı	233
bb. Zararın Tazmini	236
2. İş Kanunu Uyarınca İşyerinde Psikolojik Tacize Uğrayan İşçinin İş Görmekten Kaçınma Hakkı	236
D. SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU BAKIMINDAN İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZ VE GETİRİLEN HUKUKİ KORUMALAR	239
1. Psikolojik Taciz Mağduru Olan Sigortalı İşçinin Hastalık Sigortasından Yararlanması ve İşverenin Sorumluluğu	240
a. Genel Olarak Hastalık Sigortası	240
b. Psikolojik Taciz Mağduru Olan Sigortalı İşçinin Hastalık Sigortasından Yararlanması	242
2. Psikolojik Taciz Mağduru Olan Sigortalı İşçinin İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasından Yararlanması ve İşverenin Sorumluluğu.....	246
a. Genel Olarak İş Kazası ve Meslek Hastalığı	246

b. Psikolojik Taciz Mağduru Olan Sigortalı İşçinin İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasından Yararlanıp Yararlanmayacağı Sorunu	250
E. CEZA HUKUKU BAKIMINDAN İŞYERİNDE PSİKOLOJİK TACİZE GETİRİLEN HUKUKİ KORUMALAR	252
1. Farklı Hukuk Sistemlerinde Cezaî Yaptırımlara İlişkin Düzenlemeler	253
a. Almanya	253
b. Fransa.....	255
c. Avusturya	256
2. Türk Ceza Hukukunda Psikolojik Tacize İlişkin Uygulanabilecek Düzenlemeler	256
a. TCK md. 86: Kasten Yaralama	257
b. TCK md. 96: Eziyet Suçu	260
c. TCK md. 117: İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlâli Suçu.....	261
d. TCK md. 122: Nefret ve Ayrımcılık Suçu.....	264
e. TCK md. 123: Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu.....	268
f. TCK md. 125: Hakaret Suçu	269
g. TCK m. 134: Özel Hayatın Gizliliğini İhlâl Suçu	271
3. TCK md 43: Zincirleme Suç Bakımından Psikolojik Taciz Davranışlarının Değerlendirilmesi	272
4. Psikolojik Taciz Niteliğindeki Davranışlara İlişkin Yürütülen Ceza Yargılaması ile Hukuk Yargılaması Arasındaki Bağlantının Değerlendirilmesi	275
III. ARA SONUÇ	277
SONUÇ	279
KAYNAKÇA.....	291